

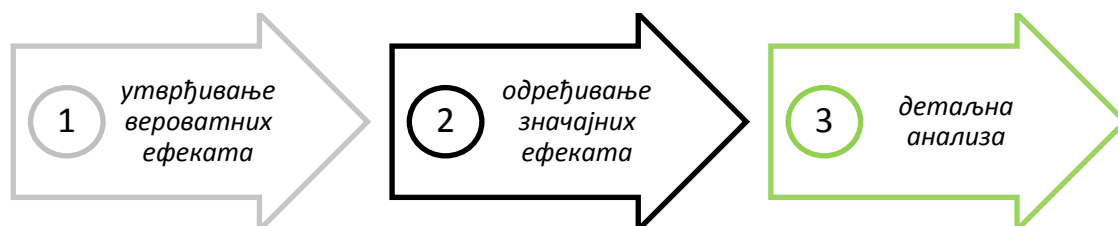
3.5 АНАЛИЗА ЕФЕКТА

- Утврђивање директних и индиректних ефеката
- Примена одговарајућих метода анализе – одређивање квантитативних и новчано изражених ефеката ако је то могуће
- Разматрање ризика, неизвесности и препрека при спровођењу

Суштина анализе ефеката је да се предвиде вероватни ефекти (економски ефекти, ефекти по животну средину и социјални ефекти). Као што је већ поменуто, анализира се свака битна опција, укључујући и опцију *status quo*. На основу анализе могуће је утврдити и да ли се опције могу прилагодити тако да буду ефективније и ефикасније у решавању проблема и остварењу жељених циљева. Такође, на основу тог корака ствара се основ за ваљану оцену и рангирање опција. Корак анализе ефеката чине три фазе. У првој фази се одређују ефекти, а у другој издвајају најважнији, након чега се врши (више или мање детаљна) процена.

ГРАФИКОН 8 ПРОЦЕС АНАЛИЗЕ ЕФЕКТА

3.5.1 УТВРЂИВАЊЕ ВЕРОВАТНИХ ЕФЕКТА

Први корак подразумева утврђивање вероватних ефеката који настају као последица примене разматраних опција. Поред ефеката који се очекују, **регулаторне промене могу имати и низ нежељених последица које треба узети у обзир, а које је потребно такође утврдити.** Без обзира да ли је реч о намераваним или ненамераваним ефектима, приликом њиховог утврђивања потребно је јасно навести везу између регулаторне опције (односно одређене активности или инструмента) као узрока и ефеката као последица њихове примене. Утицај може бити непосредан или посредан, а узрочно-последични однос опција и ефеката може бити веома сложен. Јасно навођење и објашњавање ефеката по основу примене одређене регулаторне опције олакшава и оцену у којој мери се остварују жељени циљеви.

3.5.1.1 ДИРЕКТНИ И ИНДИРЕКТНИ ЕФЕКТИ

Једноставан начин да се почне са утврђивањем ефеката јесте да се на основу листе пожељних опција утврде регулисани субјекти, односно, субјекти на које одређене опције утичу

директно или индиректно. Директни ефекти настају као директна последица одређене регулаторне промене, заправо то су ефекти на субјекте регулације (предузећа, потрошаче итд.), а обухватају трошкове услед промене или обустављања производног процеса, оперативне трошкове, административне трошкове, али и трошкови које имају држава и регулаторна тела у примени регулаторне промене. Када се разматрају директни ефекти, треба проценити који од њих су значајни, а који имају веома мали утицај да би се анализа свела на примерен ниво.

Индиректни ефекти су они који погађају и оне субјекте који нису предмет регулације, али и они који се испољавају на регулисаним субјектима посредно. То су пре свега ефекти на продуктивност, конкурентност, промену тржишне структуре, иновације итд. Неки ефекти не погађају само регулисане субјекте, те их треба узети у обзир (такви су нпр. ефекти на животну средину). Ти ефекти утичу на то у којој мери регулаторне промене испуњавају своју сврху. Индиректни ефекти могу ограничити функционисање тржишта и тиме довести до оног што економисти називају алокативна неефикасност, тј. до губљења друштвеног благостања. Неке од тих ефеката често није могуће унапред сагледати, већ их је могуће утврдити тек након примене одређеног регулаторног решења. Индиректне ефекте треба размотрити да регулаторна промена која је усмерена ка решавању одређеног проблема, односно постизању одређеног циља не би створила негативне последице које премашују корист од решавања одређеног проблема. Иако је приступ разматрању ефеката коришћењем поделе на директне и индиректне веома корисна, разлика између њих није увек јасна.

3.5.1.2 ДИСТРИБУТИВНИ ЕФЕКТИ

Осим тога што треба утврдити на кога и на који начин регулаторне промене утичу, треба размотрити и какве последице оне имају по одређене групе (нпр. индустријске секторе, потрошаче, регионе итд.). Опција која има најбољи однос између трошкова и користи не мора да буде и најпожељнија јер може да подразумева несразмерно оптерећење неке групе, односно сектора. На пример, предлог може бити такав да све користи иду потрошачима, док трошкове сносе продајци. Стога увек треба сагледати ко „добија”, а ко „губи” у односу на посматрану опцију, односно какви су дистрибуциони ефекти опције. Најчешће, дистрибутивне ефекте можемо посматрати из два угла: као **ефекте на различите друштвене и економске групације („оне који добијају” и „оне који губе”)** тако да се могу припремити пратеће мере којима се смањује ефекат нове регулативе, или пак **ефекат на постојеће неједнакости** (регионалне, према полу, етничке). Такође, могу се анализирати и друге дистрибуционе последице (нпр. између малих и великих предузећа, новоформираних предузећа и оних која већ дуго послују, домаћинстава с високим и ниским приходима итд.).

Дистрибутивни и алокативни ефекти су повезани. Пошто су ресурси ограничени, алокативни трошкови увек постоје јер се одређеном регулаторном променом ускраћује могућност да исти ресурси буду употребљени на други начин.

3.5.2 ВРСТЕ ТРОШКОВА

Адекватна анализа подразумева утврђивање трошкова који су проузроковани регулаторном променом. Предмет АЕП нису само ефекти регулаторне промене на регулисане субјекте већ њени ефекти на читаво друштво. То подразумева да се у обзир узму сви субјекти који осећају последице регулаторних промена. Неки трошкови су директна последица регулаторне промене, док су други трошкови индиректни, а настају као последица прилагођавања регулисаних субјеката новим околностима или су то трошкови које носе субјекти који нису директно погођени регулаторном променом. **Када се утврђују друштвени економски трошкови, корисно их је разграничити:**¹

1. 1. Трошкови примене опције настају када субјекти регулације додатно ангажују ресурсе да би могли да испуне захтеве уведене регулаторним променама. У трошкове примене опције спадају трошкови настали увођењем нових административних захтева (нпр. опортунитетни трошкови у виду радних часова који су потребни да би се испунили административни захтеви), као и сви други трошкови наметнути регулаторним изменама, нпр. трошкови набавке и инсталирања нове опреме или прилагођавања постојеће опреме и трошкови производње настали увођењем нових захтева (коришћење нових материјала или измене производних процеса). Начелно, део тих трошкова могуће је релативно лако исказати. На пример, број регулисаних субјеката могуће је помножити са трошковима неопходним за набавку и уградњу нове опреме или бројем радних часова потребних да се испуне административни захтеви.

2. Трошкове спровођења опције носе најчешће различити државни органи, како републички, тако и локални. Ти трошкови обухватају трошкове администрације, усавршавања службеника, надзора и извештавања итд. Они се најчешће изражавају или новчано или у виду радних часова. На пример, када је реч о спровођењу надзора, може се обрачунати опортунитетни трошак који је настао зато што су државни службеници престали обављати друге активности, као и трошак који носе порески обвезници да би било могуће финансирати активности државе у том домену.

3. Транзициони трошкови зависе од разматраног периода деловања прописа. Анализа опција треба да се базира на прецизно одређеном периоду деловања регулаторних промена. На кратак рок, годишњи трошкови поштовања прописа често су већи него на дужи рок, јер се у дужем периоду субјекти регулације, потрошачи или предузећа, могу прилагодити новонасталим околностима. Стога је неопходан опрез када се разматрају трошкови на кратак рок. Треба имати у виду да су транзициони ефекти такви да често укључују: поремећаје активности, могуће затварање постројења и последични пораст незапослености, али и алокацију ресурса на друге активности.

¹ Укупни друштвени трошкови представљају збир опортунитетних трошкова наметнутих друштву услед примене одређене опције. Опортунитетни трошкови представљају вредност робе и услуга које је друштво изгубило услед спровођења и примене опције. Ови трошкови не узимају у обзир трошкове у вези безбедности, животног окружења и здравља људи. Детаљније: EPA Guidelines for Preparing Economic Analysis (2000), стр. 113–122. За економску анализу друштвених трошкова в. нпр. Варијан, „Микроэкономија”, или Стиглиц, „Економика јавног сектора”.

4. Алокативна неефикасност (губљење друштвеног благостања) настаје када регулаторна промена мења понашање регулисаних субјеката, тј. када утиче на њихову спремност да нуде или купују робу или услуге на тржишту. На пример, када регулаторна промена утиче на формирану тржишну цену одређене робе или услуге (путем пореза, субвенција, такса итд.), потрошачи и предузећа реагују (купују, односно продају мање/више), тако да се формира нова цена одређеног производа и услуге. Размотримо један од могућих исхода приликом увођења пореза. Увођење пореза утиче на повећање цене робе, што даље узрокује смањење тражње за том робом. Купци (уз претпоставку да је тражња еластична) купују мању количину те робе по већој цени, што значи да су на губитку. Такође, продавци продају мању количину те робе, при чему им остаје мање него раније јер део прихода отпада на порез. Део прихода који остварује држава нпр. наметањем новог пореског оптерећења да би покрила своје трошкове регулације уобичајено је мањи од губитка који имају потрошачи и произвођачи. То је само један од могућих исхода, при чему ефекти увођења пореза, такса или субвенција зависе од реакције потрошача и произвођача (тј. еластичности понуде и тражње). У том смислу промена друштвеног благостања је индиректан ефекат који зависи од реакције потрошача и произвођача на регулаторне промене. Интензитет реакције описан је као „еластичност”. Она се може проценити на основу података о продаји и ценама, али је често тешко дати прецизну процену. Често је губљење друштвеног благостања мање од трошкова поштовања регулаторних промена, а када је оно релативно мало, може се и занемарити јер неће битно утицати на анализу. Ипак, када се регулаторним променама уводе ограничења или се користе економски инструменти који утичу на трошкове, губи се и друштвено благостање.

ОКВИР 10 Анализа еластичности понуде и тражње

Економисти користе концепт еластичности за илустрацију осетљивости промене једне величине коју је узроковала промена друге величине. Нпр. ценовна еластичност тражње представља процентуалну промену тражене количине неке робе у односу на процентуалну промену цена. У којој мери ће се промена цена настала регулаторном променом пребацити на потрошаче зависи од тога у којој мери ће они моћи да прилагоде потрошњу и да ли ће моћи да преусмере потрошњу на робу која представља одговарајућу замену (супститут).

Еластичност тражње зависи од приступачности супститута, да ли је роба или услуга неоподан део потрошачеве потрошње. Такође, еластичност зависи од посматраног периода. На кратак рок потрошач не може да прилагоди потрошњу. Еластичност понуде (реакција понуђача на промену цена) зависи од тога да ли постоје супститути, од времена које је потребно за прилагођавање потрошње, степена тржишне концентрације, очекиваних цена и цена ресурса који се користе у производњи.

Процена еластичности у Републици Србији ретко је могућа на основу постојећих студија, док се много чешће мора прибегнути другим методама. Ако се спроводи детаљна анализа, могуће је добити оцене еластичности на основу релевантних података и применом економетријских техника. Лакши начин анализе понуде и тражње јесу једноставне анализе тржишта посматране робе и тржишта супститута, што подразумева одговарајућу анализу тржишних структура и релевантних тржишних сегмената, анализу трошкова производње и анализу тржишта супститута.

5. Индиректни трошкови (негативни економски ефекти) подразумевају промену квалитета, продуктивности и тржишне структуре, као и иновације. У начелу, већина регулаторних промена нема претерано велике ефекте, али у појединим случајевима они могу

бити пресудни. Детаљна анализа тих ефеката подразумевала би коришћење релативно сложених метода економске анализе. Индиректни ефекти који захтевају посебну пажњу су:

- **промене тржишне структуре** услед увођења регулаторних промена које ће поједине субјекте регулације натерати да изађу са тржишта због чега се повећава тржишна концентрација и стварају последице по конкуренцију на тржишту;

- **негативни ефекти на продуктивност** услед увођења нових захтева у погледу извештавања одговарајућих државних органа или услед других административних захтева јер су предузећа приморана да упошљавају нове раднике чији је допринос такав да се смањује продуктивност (изражена као број запослених у односу на величину производње);

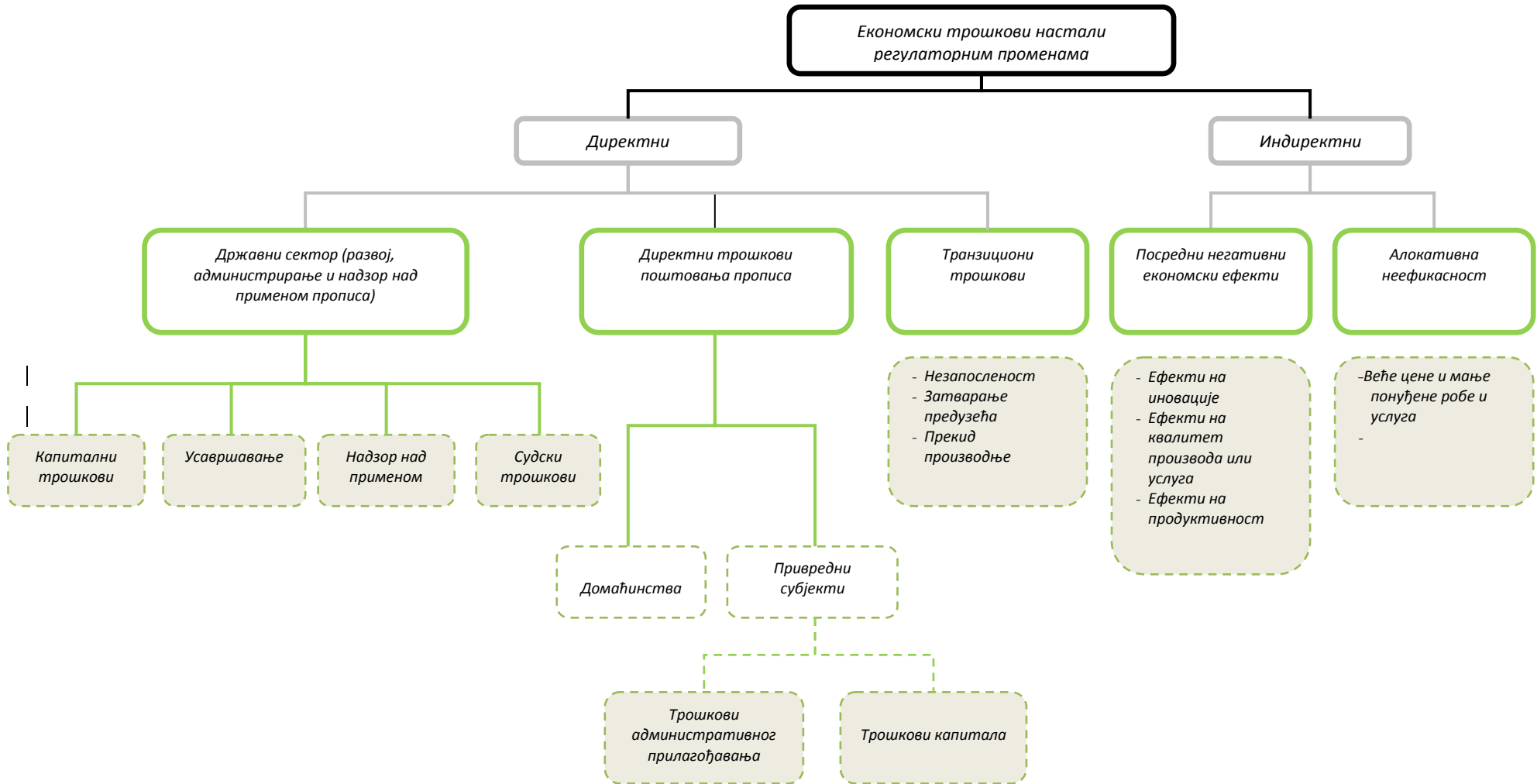
- **негативни ефекти на инвестиције** могу настати ако се ресурси реалоцирају од проширења капацитета или њиховог унапређења ка испуњавању нових административних захтева.

ОКВИР 11 Опортунитетни и неповратни трошкови

Опортунитетни трошкови су трошкови пропуштене прилике да се ресурси уложе у другу најбољу алтернативу. Процена опортунитетних трошкова основа је за процену стварних трошкова било које акције. Када не постоје изричито рачуноводствени трошкови (стварни трошкови увећани за трошкове амортизације капиталне опреме) или када је немогуће утврдити цену одређене активности, занемаривање опортунитетних трошкова може створити илузију да користи од предузете активности „не коштају” ништа. Међутим, пошто све користи „коштају” (тј. с друге стране посматрано – производе трошкове), опортунитетни трошкови који нису узети у обзир постају скривени трошкови предузете активности. Приликом израчунавања опортунитетних трошкова треба узети у разматрање само најскупље пропуштене користи могућих алтернатива, било да су експлицитне или имплицитне.

Неповратни трошкови (sunk costs) трошкови су који настају пре него што је започета анализа, а ресурси који су створени по основу таквих трошкова немају алтернативну употребу. Уобичајен пример у нашем контексту представљају трошкови већ набављене опреме, софтвера или већ израђене студије. Неповратне трошкове не треба укључити у анализу јер нема опортунитетног трошка, односно неповратни трошкови су неважни јер представљају резултат претходних одлука.

Графикон 9 Економски трошкови регулаторних промена

3.5.3 ВРСТЕ КОРИСТИ

Поред трошкова треба размотрити и користи од регулаторних промена. Када се регулаторном променом остварују уштеде, користи можемо посматрати као смањења поменутих трошкова, као што је смањење трошкова спровођења прописа или његове примене. Такође, у користи убрајамо позитивне ефекте на повећање инвестиција, на коришћење иновативних метода производње, на продуктивност итд.

Поред, строго говорећи „економских“ користи, циљ регулаторних промена у областима попут безбедности и здравља људи или заштите животне средине јесте нпр. смањење броја несрећних случајева са смртним исходом или повредама, односно смањење стопе оболевања и смртности или смањење ризика од загађења животне средине. У тим областима регулаторне промене често су усмерене на смањење ризика, односно вероватноће нежељених исхода, као што су обољења, саобраћајни удеси итд.

Када су у питању саобраћајне несреће с смртним исходом, користи се могу изразити у тзв. статистичким животима. „Статистички живот“ представља меру добијену агрегацијом различитих ризика којима је нека популација изложена. На пример регулаторна промена може да се односи на популацију од 1.000.000 људи и њен очекивани исход може да буде смањивање ризика од несреће са смртним исходом за један (1) промил. То значи да би се регулаторном променом укупно спасло 100 „статистичких живота“. Алтернатива том приступу је коришћење тзв. статистичких година живота. Ту се поред анализе вероватноће несреће са смртним исходом анализира и очекивано трајање живота људи на које се односи регулаторна промена. Ако је погођена популација таква да је очекивано преостало трајање живота 30 година, корис се може изразити и као 3.000 „статистичких година живота“ (life years).

Када се регулаторним променама утиче на степен оболевања, остварују се користи у погледу смањивања ризика по здравље људи. Користи од регулаторних промена које смањују степен оболевања могу се изразити као смањење броја статистичких случајева одређене болести. Поред тога, ефекте регулаторне промене на степен оболевања могуће је изразити временски (број акутних или број хроничних случајева) или према интензитету (број изгубљених радних дана, број болничких дана итд.).

Користи које се односе на животну средину можемо поделити на користи које се могу директно или индиректно везати за кориснике. На пример, директне користи су тржишне користи, попут повећања могућности рибарења или производње здраве хране, као и користи које не везујемо за тржишну размену, попут користи које људи придају животном окружењу (естетски угођај, рекреационе могућности итд.). Поред ефеката који се могу везати за еколошке ресурсе, могуће је да и појединци или групације придају корист тим ресурсима, чак и ако немају ни директну ни индиректну корист од њих. О томе ће бити више речи у следећем поглављу, у делу који разматра вредновање добара.

ОКВИР 13 Могућност коришћења података о „статистичким годинама живота”, и „прилагођеним годинама живота” у Републици Србији

Поред година живота, економска анализа све више користи кориговане године живота – године живота кориговане квалитетом живота (quality adjusted life years - QALY) и кориговане у односу на онеспособљеност (disability adjusted life years - DALY). Док су године живота искључиво мера смртности, QALY и DALY комбинују смртност са оболевањем. Обе мере исказују се на основу једног показатеља.

Ефекат регулаторних промена уобичајено се исказује ефектима на смртност (нпр. смањење броја несрећа са смртним исходом). Проблем тог приступа је што не прави разлику између узраста особа (придаје једнаку вредност и када је реч о деци и када је реч о старијим особама). Године живота представљају измењену меру смртности, која узима у обзир очекивано трајање живота. Та мера даје већу тежину младима јер очување живота младе особе значи и више „статистичких година живота”. Године живота могу се дисконтовати, иако то није уобичајена пракса. Дисконтне стопе које се користе су 3–5 %. Ако је дисконтна стопа 3 %, вредност године живота након 23 године вреди као пола одмах „уштеђене” године.

Мењање година живота квалитетом преосталог живота подразумева пондерисање одговарајућим нивоом квалитета здравља (при чему се нула придаје смртном исходу, а 1 ако је потпуно здрава особа). QALY укључује пондер за свако стање здравља (тежину онеспособљености), па је у случају смртог исхода пондер 0, док је у случају одличног здравственог стања пондер 1. Пондерисање (health related quality of life weight – HRQoLW) можемо илустровати следећим примером. Ако нека особа буде онеспособљена у десетој години, и потом живи још 35 година и ако је очекивано трајање живота 60 година, а здравствено стање особе након онеспособљавања 0,75, $QALY = 1,0 \times 10 + 0,75 \times 35 = 36,25$. Што QALY има већу вредност, то је боље. Губитак тако прилагођених година живота једнак је разлици $60 - 36,25 = 23,75$, односно тако што од стандардног очекиваног трајања живот одузмемо добијени QALY.

DALY је збир година изгубљеног живота услед смрти и година живота са неспособношћу, које се такође добијају коришћењем одговарајућих пондера. У овом случају, што је DALY мањи, то боље, тј. вредност DALY је инверзна у односу на вредност QALY јединица. Поред тога, DALY врши додатна прилагођавања за старост особа, тј. придаје тзв. тежинске године старости. И једна и друга величина отварају броја питања, али их је могуће применити и у Републици Србији.

Могућу примену илуструјемо подацима о узроцима смрти, укупном броју година живота са инвалидитетом, (YLDs), годинама живота коригованих у односу на онеспособљеност (DALYs), YLD/DALY рацио (%), и број смртних случајева у Републици Србији за 2000. годину:

Узрок	YLDs	DALYs	YLD/DALY (%)	Број смртних случајева
Ишемичне болести срца	14.735	150.886	19,8	18.583
Цереброваскуларне болести	13.920	136.090	10,2	18.785
Трахео, бронхијални рак и рак плућа	2.654	59.088	4,5	5.491
Дијабетес мелитус	16.615	37.336	44	2.731
Саобраћајне несреће	13.235	30.468	43.4	849

Извор: Jankovic S. et al. (2006) “The burden of disease and injury in Serbia”, European Journal of Public Health, Vol. 17, No. 1, 80–85

У табели су дате величине DALY за изабране узроке смрти у Србији. На основу ових података могуће је анализирати како одређене регулаторне алтернативе (пре свега у области здравства и безбедности саобраћаја) утичу на могућност смањења DALY, тј. могуће је поредити да ли су користи једне алтернативе веће или мање у односу на друге алтернативе

Иако смо у претходном делу поменули користи и трошкове који немају искључиво економски карактер, важност тих „неекономских” ефеката у великом броју прописа је пресудна. У великом броју случајева неопходно је посебно разматрати и социјалне ефекте и

ефекте по животну средину, као што су ефекти на загађење животне средине, ефекти на здравље радника, ефекти везани за коришћење природних ресурса, безбедност саобраћаја итд. У Републици Србији постојећи оквир за спровођење анализе ефеката не подразумева спровођење посебних анализа ефеката за специфичне области, тј. социјалну анализу ефеката (social impact assessment) и анализу ефеката на животну средину (environmental impact assessment).

Подсетник на могуће ефекте по областим јесте листа која се користи током спровођења АЕП у Европској унији. Та питања су веома корисна када се доноси одлука о потреби за спровођењем детаљне АЕП. Листе питања су детаљне, па помажу када се разматра читав низ проблема, а не само оних које се регулаторним телима чине кључним. Ако се адекватно разматре дата питања, може се створити свеобухватна слика могућих ефеката различитих опција, како по значају, тако и по дистрибуционим ефектима регулаторних промена.

3.5.4 ОДРЕЂИВАЊЕ НАЈЗНАЧАЈНИЈИХ ЕФЕКТА (ТРОШКОВА И КОРИСТИ)

Да би се анализа свела у разумне оквире, треба одредити ефекте који су значајни и који треба да буду предмет додатне анализе. Најједноставнији начин је извршити квалитативну процену. Квалитативном проценом приписују се:

- **вероватноћа** испољавања ефекта – на основу претпоставки о факторима који су ван контроле и који могу утицати на вероватноћу испољавања разматраних ефеката;
- **величина** ефекта- разматрањем опције у датом економском, социјалном или еколошком контексту;
- **вероватни значај ефекат**– укупан ефекат регулације зависи делимично од тога да ли су прописи заиста примењени, тј. да ли ће се регулатива поштовати.

Ради прегледности и како би се издвојили најзначајнији ефекти може се користити и **матрица ефеката**. Тај метод подразумева следећих пет корака:

- рашчлањивање опција према њиховим основним мерама и активностима (редови матрице);
- утврђивање категорија ефеката према периодима (колоне матрице);
- навођење вероватноће испољавања ефекта у свакој ћелији;
- навођење позитивних и негативних ефеката и ако је могуће њиховог значаја у свакој ћелији;
- навођење популације која је погођена регулативном променом, периода током којег се очекује испољавање ефеката (у свакој ћелији).

На основу информација унетих у матрицу, додатне информације, ако је то неопходно, могу бити додатно објашњене (нпр. да ли су ефекти неповратни, какве су везе између појединих ефеката итд.). Матрица ефеката и квалитативна процена могу бити комплементарни методи – на пример, коришћење матрице као вида синтетизовања и презентирања кључних резултата добијених на основу квалитативне процене.

Опција	краткорочни ефекти → дугорочни ефекти	
	ефекат (1)	ефекат (2) ефекат (3)
мера/активност (1)	навести - вероватноћу да ће се ефекат остварити (сигурно, вероватно, мало вероватно); - на кога се ефекат односи (погођена популација) - период у коме ће се ефекат испољити - значај ефекта	навести - вероватноћу да ће се ефекат остварити (сигурно, вероватно, мало вероватно); - на кога се ефекат односи (погођена популација) - период у коме ће се ефекат испољити - значај ефекта
мера/активност (2)
мера/активност (3)

3.5.4.1 ПРАВИЛА ПРИЛИКОМ УТВРЂИВАЊА ЕФЕКТА

Када се утврђују и описују ефекти, треба имати на уму следеће:

- не запоставити дугорочне ефекте (често је лакше сагледати само краткорочне ефекте, али то не значи да су они и значајнији);
- не запоставити ефекте које је тешко измерити или новчано изразити;
- размотрити да ли је опција под утицајем других предлога, посебно ако су они део „пакета закона“;
- пожељно је да се ефекти разматрају у контексту постизања циљева националне стратегије утврђене за посматрану област.

Поред ових посебно су важна два питања:

- **Да ли су субјекти регулације спремни да поштују регулаторне промене предвиђене опцијом?** Спремност зависи од трошкова које пропис намеће, административних захтева, очекиваних казни. Ако су захтеви претерани или ако је велик број административних формалних захтева који немају праву сврху, избегава се поштовање прописа. Исти ефекат имају и слаб систем надзора и благе казне.
- **Да ли субјекти регулације могу да поштују регулаторне промене?** Начин спровођења – информације, расположиво време и ресурси субјеката регулације утичу на могућност поштовања регулаторних промена.

3.5.5 ДЕТАЉНА АНАЛИЗА ЕФЕКТА (ТРОШКОВА И КОРИСТИ)

С обзиром да је преглед аналитичких метода које се уобичајено користе у детаљној анализи ефеката представљен у следећем поглављу, у овом делу ћемо се осврнути само на преглед могућих приступа детаној анализи. Детаљна анализа може бити:

- анализа појединих ефеката – прикупљају се и квалитативни и квантитативни подаци уз примену студије случаја или приступом алтернативних сценарија;

- квантитативна анализа ефеката – процењује да ли је фокус на ограниченом броју или на широком спектру ефеката, и то коришћењем квантитативних техника (од једноставне екстраполације до сложеног моделирања) чији је циљ процена новчано изражених трошкова и користи;

- квантитативна анализа ефеката која подразумева коришћење одговарајућих аналитичких метода.

Такође, треба имати на уму следеће:

- **квантитативни модели захтевају време и ресурсе.** Пре него што се донесе одлука о коришћењу квантитативног модела, неопходно је руководити се принципом пропорционалности; ако је потребно, могуће је од Савета за регулаторну реформу привредног система затражити савет о одговарајућем моделу и евентуалној потреби детаљне анализе.

- приликом спровођења квантитативне анализе, у појединим случајевима степен неизвесности може бити веома велик, па је неопходно одредити домен могућих вредности или приказати вредности за различите исходе. У супротном, настаје лажна прецизност, која може утицати на доношење погрешне одлуке.

Без обзира на приступ, **добијени резултати морају бити:**

- **доступни јавности** – образложено је како су добијени резултати;
- **поновљиви** – други могу коришћењем истих метода добити исте резултате.
- **робусни** – примена различитих метода даје сличне резултате, а у супротном треба објаснити зашто је то тако.